

**КОНКУРС ЗА ПРЕВОД НА ХУДОЖЕСТВЕНА ПРОЗА И ПОЕЗИЯ
ОТ СКАНДИНАВСКИ ЕЗИЦИ
НА ИМЕТО НА ПРОФ. Д-Р ВЕРА ГАНЧЕВА**

Организатор:

Специалност „Скандинавистика“

Софийски университет „Св. Климент Охридски“ (България)

**PROF. VERA GANCHEVA COMPETITION
FOR TRANSLATION FROM SCANDINAVIAN LANGUAGES**

Organiser:

Scandinavian Studies Section

Sofia University St. Kliment Ohridski (Bulgaria)

В началото на 2025 г. специалност „Скандинавистика“ към катедра „Германистика и скандинавистика“ на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ проведе четвъртото издание на конкурса за превод на художествена проза и поезия за студенти и ученици, изучаващи скандинавски езици. Конкурсът е посветен на паметта на проф. д-р Вера Ганчева, изтъкната скандинавистка, преводачка, преподавателка, издателка и учен. В четвъртото издание на конкурса се включиха рекорден брой участници (40) с общо 67 превода.

След проведеното обсъждане на предложените преводи журито в състав гл. ас. д-р Надежда Михайлова, гл. ас. д-р Антония Господинова, гл. ас. д-р Евгения Тетимова, гл. ас. д-р Владимир Найденов, гл. ас. д-р Иван Тенев, гл. ас. д-р Елена Стойнева, ас. Елена Стоицева, ас. Мария Бакалова, изсл. Константин Радоев отличи следните победители в съответните категории:

- Превод на художествена проза от шведски език: **Гергана Васева**, студентка в четвърти курс, специалност „Скандинавистика“;
- Превод на поезия от шведски език: **Йоан Иванов**, студент в четвърти курс, специалност „Скандинавистика“;

- Превод на художествена проза от норвежки език: **Радост Йовкова**, студентка в трети курс, специалност „Скандинавистика“;
- Превод на поезия от норвежки език: **Ивайло Александров**, студент в трети курс, специалност „Скандинавистика“;
- Превод на художествена проза от датски език: **Калина Брънзова**, студентка в първи курс, специалност Скандинавистика“;
- Превод на поезия от датски език: **Бойана Стоянова**, студентка в трети курс, специалност Скандинавистика“.

По решение на журито беше присъдена и връчена и следната поощрителна награда: **Станислава Млечкова**, студентка във втори курс, специалност „Скандинавистика“ – за превод на проза от шведски, норвежки и датски език.

Тук публикуваме редактиран вариант на отличените преводи.

* * *

ЕЛИСАБЕТ БЕСКОВ: „КРАЙ ШЕЙНАТА С ДЪРВА“ (откъс)

из „Пролетни мечти: разкази за младежи“

Превод от шведски език: Гергана Васева

ELISABETH BESKOW: VID TIMMERFORAN (EXCERPT)

from *Vårdrömmar. Berättelser för ungdom*

Translation from Swedish: Gergana Vaseva

Ужасно студена бе зимата около Нова година. В мразовитите утрини брезите край реката изглеждаха посребрени, когато изгревът проблясваше през сутрешната мъгла, а смърчовите горе, в гъстата гора, бяха натежали от сняг.

Край шейната с дърва един младеж бе потънал в дълбоки размисли. Той бе облечен като работник, но стойката и изражението му издаваха, че е образован.

Бе потънал в дълбоки размисли. А че те не бяха приятни личеше по огорчението и дисхармонията в младежките му черти. Той бе поставил поводите на гърба на коня и

вървеше след шейната по тесния път. Понякога подритваше снежните преспи, прострени от двете страни на пътя. Доставяше му мрачно задоволство да унищожава еднообразната белота и да оставя следа от безредие в чистотата, която бе завладяла цялата гора след последния снеговалеж. Бе склонен да вижда фалш и лицемерие във всичко, което изглеждаше невинно и чисто, дори в природата, и докато вървеше след шейната се опитваше да се убеди, че целият свят е обърнат с главата надолу и всичко в него е абсолютна поквара. Не правеше изключение за себе си, но неохотата да се самоосъжда го караше да принизява всичко, така че нищо да не стои над него, да не е по-добро от него.

Нилс бе единственият син на барона на Карлста и от малък бе глезен от всички. По природа твърдоглав, поради това си възпитание стана непокорен, и свикна да прави всичко каквото му хрумне.

Това беше приемливо, докато не му хрумнеше нещо лошо, но когато и това се случваше, той не виждаше причина да се въздържи, втураше се с главата напред, докато накрая, за своя изненада с възмущение откри, че е загазил здраво и бе принуден да поеме последствията от действията си.

Неочакваният отпор дойде от страна на администрацията на университета, където учеше Нилс.

Той бе надарен и ако му бе хрумнало да се труди, можеше да бъде сред първенците, но сегашният му разгулен начин на живот му харесваше. Лудориите го изпълваха с удоволствие, в тях винаги беше пръв. И поради това, когато една лудория прекрачи границата на търпението, Нилс бе избран да служи като предупреждение на другите луди глави. Отнеха студентските му права за две години.

Сега си стоеше у дома, в Карлста, разстроен от тази, както той смяташе, чиста несправедливост. Понякога се забавляваше като плашеше до смърт горката си майка и сестра си с приказки за самоубийство. Когато с тези си приказки успееше наистина да ги разтревожи и натъжи, усещаше облекчение и дори бе доволен.

Но колкото и да обясняваше злощастията си с липсата си на късмет и колкото и да караше околните да страдат с лошото си настроение, не можеше да избегне един смущаващ, обвиняващ глас вътре в себе си. Трябваше да се отърве от него по някакъв начин. Напразно бе да се опитва да се измъкне от това, като се забавлява и развлича сред хора, тъй като, понастоящем ненавиждаше всичко и всички.

Накрая му хрумна да вземе един от работните коне и да отиде като работник да превозва дървени трупи в гората. Там щеше да бъде оставен на мира от всички глупави власти и хора.

Той и Атлас, здравият кон, скоро станаха доверени приятели, привикнали и снизходителни спрямо промените в настроенията си. Хало, рошавият сив елкхунд¹, винаги ги следваше като третия в триумвирата, наслаждавайки се на живота си тук и сега.

Нилс обичаше животните. Случваше се да му хрумне да измъчва хора, особено онези, които го обичаха като майка му и Виула, но никога не би му дошло на ум да мъчи животно.

Като вървеше сега по горските пътеки с двамата си неми спътници, започна да се замисля сериозно за живота и неговия смисъл, изхождайки от дръзката мисъл, че животът, естествено, нямаше никакъв смисъл.

Хубаво беше, че никой не му противоречеше тук, навън. Необезпокояван имаше възможност да запази своето разбиране. Обграждаше го пълно безмълвие, от което нямаше как да му бъде възразено. Мълчаливите дървета не притежаваха друга реч освен шепота на вятъра, когато той се носеше между клоните им. Реката бучеше едва доловимо под леда и някое и друго врабче изцвъркваше в храстите. Атлас, ням и верен на дълга си, теглеше, докато Хало тичаше наоколо и се занимаваше с интересите си, оживен, но мълчалив.

* * *

¹ Думата, използвана в оригиналния текст, е “gråhund” (буквален превод: „сиво куче“) и отговаря на породата кучета, позната днес като Норвежки елкхунд. Този тип кучета се причисляват към групата на шпицове и хрътките. Използват се при лов на лосове, вълци и мечки. – бел.прев.

**ИДА САКАРИАСЕН САГБЕРГ: „ТОЙ КАЗА, ЧЕ ЩЕ ДОЙДЕ“
от „Скоро ще бъдем ние“ (откъс)**

Превод от норвежки език: Радост Йовкова

**IDA ZAHARIASSEN SAGBERG: *HAN SA HAN SKULLE KOMME*
from *Snart er det oss* (excerpt)**

Translation from Norwegian: Radost Yovkova

Вече минава осем часа и усещам, че започвам да се изнервям. Той отдавна трябваше да е тук, а аз мразя някой да ми губи времето. Но пък и не мога да си тръгна. Все пак беше платил самолетния ми билет. Той каза, че ще дойде. Изведнъж ми хрумва, че може би е вече тук. Та нали не съм го виждала от десет години. Оглеждам се наоколо в кафенето. Нима не би могъл да е всеки?

Група момичета тъкмо се настаняват на съседната маса. Събличат големите си пухени якета, като ги обръщат наопаки, поръчват си кафе лате на касата и стържат по паркета с краката на столовете си, след като получават поръчката си. Приказват си през цялото време. Приказват си и се смеят. Когато аз живеях тук, нямаше кафе лате. А след като той си тръгна, вече почти не си говорех с мама. Щом момичетата седат, успявам да огледам по-добре мястото, но не виждам никого, който да прилича на него.

Един тип в костюм на няколко маси разстояние от мен тъкмо е взел храната си. Забелязвам, че държи вилицата погрешно, сякаш е чук, който е хванал наобратно. Изглежда неудобно. Знам, че в някакъв момент съм се научила да държа вилица, но не мога да си спомня кога.

Кога престава да бъде уместно да казваш такива неща на друг човек? Той и без това е твърде млад, а косата му – светла и къдрава. Освен мен, той е единственият, който седи тук сам. Започвам да съжалявам, че дойдох.

Не съм очаквала да ме потърси. Вече стават почти пет години, откакто реших, че той не съществува. Толкова добре го бях изолирала от мислите си, че все едно бях получила поща от отвъдното. Първо си помислих, че съм получила имейл от самата себе си, но щом се загледах по-отблизо в името, курсорът на мишката се изстреля към малкия хикс в ъгъла и затвори входящата кутия. Хлопнах капака на лаптопа, станах и обиколих

апартаментта няколко пъти, все едно изпълнявах някакъв ритуал. Понякога имам чувството, че губя контрол, но аз не съм като майка ми. Налага се постоянно да си повтарям, че не съм като нея. Принесох в жертва половин бутилка червено вино и един пакет чипс, преди да събера смелост да отворя съобщението. И ето че сега седя тук. На другия край на страната.

Това да съм тук отново, само по себе си е неприятно. Изглежда толкова малко. Не толкова си го спомнях. Не ми е липсвало. А и бях решила, че той няма да ми липсва. Не че сме се карали толкова много, даже напротив. Той не беше като всички останали. Приятелките ми бяха влюбени в него. Когато бяхме сами, ми споделяше тайни. Аз никога нищо не казвах. В годината, в която навърших шестнадесет, той изчезна. А сега ме беше помолил да се върна отново у дома. У дома, където нищо не се случваше, ако той не беше там. И ето че него го няма.

Часът е почти девет, когато изведнъж осъзнавам: нямам билет за връщане. Той каза, че иска да ме види. Каза, че съжалява. Каза, че мога да преспя у тях. Каза, че се е върнал да живее тук. Повярвах на всичко, което ми каза. Ако не се появи, трябва да се прибера вкъщи, при мама. Тя не знае, че съм тук. Хващам здраво чашата с чай. Какво ще ѝ кажа? Ами ако няма място? Ами ако не си е вкъщи?

Е, разбира се, че ще е там. Къде другаде би могла да бъде? Когато говоря с нея по телефона, всичко е лъжа. Казвам ѝ, че на работа нещата вървят добре. Тя ми казва, че е била на клуб по шиене. Аз ѝ казвам, че уча испански. Тя ми казва, че мисли да пътува до Гран Канария. Винаги тя е тази, която се обажда, но не става и дума за това, че я е страх да вдига телефона. Никога не ѝ разказвам какво правя на работа, а и тя никога не ме пита. Не си говорим за действителността. И никога не говорим за него. Достатъчно ѝ е да чуе гласа ми, за да си спомни, че него го няма, но тя все пак още ми се обажда всеки понеделник след вечерните новини.

Чашата ми е вече празна. Изваждам скицирника си и набързо правя малка скица. Той беше на двадесет и една, когато го видях за последно. Моливът стърже по грапавата хартия като нокът по суха кожа. Той винаги ми споделяше мислите си. Бяхме двамата срещу света, двамата срещу мама. Срещу нея и до нея. С него имахме еднакви очи, еднаква коса, но той дойде пръв и си тръгна пръв и мама виждаше само него. Тя се съвземаше в моментите, когато той беше вкъщи, но посещенията му станаха все по-редки и по-редки.

Първоначално той се премести у леля Карин, но впоследствие отиде първо в „народно училище“¹, след това в университет, а после тръгна да пътешества само с раница на гърба си. Пишеше ми дълги писма, докато не стана моряк в годината, в която навърших шестнадесет. Често си казвах, че е мъртъв, че е паднал зад борда, че е бил нападат от пирати, че корабът е потънал. Състоянието на мама се влоши и всеки път, когато ме видеше, тя всъщност виждаше, че него вече го няма. Поглеждам надолу към образа му от рисунката ми и веднага съжалявам, че му позволих да оживее.

Той каза, че ще дойде, но вече затварят кафенето. Неохотно ставам и излизам на улицата. Малко духа и издърпвам ципа на якето си чак до брадичката, за да се предпазя от вятъра, но това не помага. Късно е, часът е десет вечерта и не ми остава друго освен да се прибера вкъщи. Вкъщи, при мама. Известно време стоя пред вратата, преди да позвъня, макар и да ми е студено, но в крайна сметка трябва да натисна копчето на звънеца. Отвътре се чуват стъпки и през прозореца на входната врата виждам, че някой се движи, но не ми отваря, затова клякам пред отвора за писма и заговарям през него:

– Мамо, там ли си? Трине е.

Тишина.

– Само аз съм.

Тишина.

– Знам, че не те предупредих, че ще дойда. Беше спонтанно решение. Може ли да отвориш вратата?

Тишина.

– Мамо, би ли отворила, моля те? Съвсем сама съм тук отвън. Само аз съм.

Отвътре нещо задрънчава и чувам, че започва да отключва секретните ключалки. Вратата леко се откrehва и тя поглежда навън, за да се увери, че съм аз. Че съм сама. Тогава ме пуска да вляза.

Всичко е чисто и подредено, почти не се вижда прах. Седнали сме в кухнята, от двете страни на масата. Тя е направила чай и е извадила захар, лимон, подсладител на таблетки, мед и мляко. На хладилника е закрепена пощенска картичка от Гран Канария – с палми и пясъчни плажове. Тя казва, че съм се променила, но аз не ѝ отговарям нищо. Споделя ми, че сега ѝ помагат, два пъти седмично идват да пазаруват вместо нея.

¹ „Народно училище“ (норв. folkehøyskole) – вид учебно заведение, характерно за страните от Скандинавския север. Училището не предлага висше образование, а залага на обучение с практическа насоченост в различни направления, без оценки и изпити. Обикновено учениците живеят заедно в пансион на територията на училището. – бел. прев.

Откровеността ѝ ме изненадва. Никога не си говорим за тревожността. Казва, че се радва да ме види. Питам я от кого е картичката и тя отвърща, че е от него.

– Той каза, че ще дойдеш – казва тя. – Каза, че ще си дойдеш у дома.

* * *

СТИНЕ ПИЛГОР: „МЕТЪР В СЕКУНДА“ (откъс)

Превод от датски език: Калина Брънзова

STINE PILGAARD: *METER I SEKUNDET* (excerpt)

Translation from Danish: Kalina Branzova

Скъпа редакция,

Аз съм младо момиче, което това лято ще завърши гимназия. И двамата ми родители заемат ръководни позиции във Вестас, но аз искам да поема в съвсем различна посока и мечтая да изучавам история на идеите. Когато се опитвам да говоря относно философите, за които чета, баща ми и майка ми изглеждат отегчени и бързо връщат разговора към вятърната енергия. Сякаш живеем на различни планети и имам чувството, че не можем да се разберем. Често спорим за политика и различните ни възгледи, и съм обмисляла да прекъсна контакта с тях, когато се преместя в Копенхаген, или може би да ги виждам само на Коледа. Мислиш ли, че това е решението?

Много поздрави от черната овца на семейството

Мила ми черна овчице,

Нека да изясним нещо. Напълно възможно е да обичаш хора, които всъщност не харесваш, и феноменът се наблюдава особено сред най-близките роднини. Раждаме се в една история, в която не сме поискали да участваме, а животът ни е брутален избор, направен без нас. Кръвната връзка не е червена лъскава панделка, а изтъркано въже за скачане – пъпна връв, която връзва ръцете и краката ни, и ни държи в плен. Семейните тревоги рядко отминават, защото никога не спираме изцяло да се надяваме и винаги има

прошка в сърцето ни. Когато обичаш някого със сляпа, инстинктивна любов, почти няма значение какво прави, това, което има значение, е кой е той.

Скъпата ми черна овца. Знам, че не е утеха, но мисли за любовта като за объркана нощна пеперуда. Безнадеждният танц на крилете ѝ около пламъците на свещите. Огънят я изгаря, внезапен полъх угасва искрата, но скоро след това тя отново се връща при свещта, танцувайки, и така продължава да прави същото отново и отново.

С обич, редакцията

© Stine Pilgaard

Excerpt from *Meter i sekundet*, published by Gutkind forlag, Denmark 2020 by arrangement with www.winjeagency.com.

* * *

АУГУСТ СТРИНДБЕРГ: „ЗАЛЕЗ В МОРЕТО“

от „Стихотворения в рими и проза“

Превод от шведски език: Йоан Иванов

AUGUST STRINDBERG: *SOLNEDGÅNG PÅ HAVET*

from *Dikter på vers och prosa*

Translation from Swedish: Yoan Ivanov

Лежа на сандъчето с такелаж
Пушейки „Пет сини братя“
и върху нищо не разсъждавам.

Морето е зелено.
толкова тъмно абсентово зелено;
Горчиво е като магнезиев хлорид
и по-солено от натриев хлорид;

непорочно е като калиев йодид;
и забрава, забрава
на големите грехове и големите
грижи
дава единствено морето,
и абсентът!

О, ти, зелено абсентово море,
о, ти, тиха абсентова забрава,
заглуши сетивата ми
и ми позволи да спя спокойно,
както когато заспивах,
четейки статия в
„Ревю де дьо Монд“!

Швеция се стеле като пушек
като пушека на хаванска мадура,
а слънцето седи там горе
като полуизгасена пура,
но около хоризонта
вълните се разбиват червени
като бенгалски огньове
и осветяват нищетата.

* * *

РОЛФ ЯКОБСЕН: „ЗА ТЕБ“

Превод от норвежки език: Ивайло Александров

ROLF JACOBSEN: TIL DEG

Translation from Norwegian: Ivaylo Alexandrov

Времето отминава (какво иначе би правило).

Един ден ще го чуеш да чука на вратата ти.

То вече почука на нашата,

но аз не отворих.

Не и този път.

Знаеш ли,

често съм стоял и съм те съзерцавал,

сутрин пред огледалото,

докато сресваш косата си,

скриптящ звук – като от планински сняг,

и леко се навеждаш (добре го виждам)

– Да не би да се е появила нова бръчка?

– Не е. За мен

все още си млада.

Пълна си със смола, гора си. Дърво

с птици по него. Те все още пеят.

Може би малко по-тихо тази есен, но това няма значение.

– Не минава ден, без да се смея от сърце

или да усетя нежното докосване на ръка.

Един ден

ще трябва се вкопча още по-здраво,

защото, както знаеш, скоро ще тръгнем на път,

но няма да сме в една и съща лодка.

Някой почука на вратата, но вече си е отишъл.

Това
навярно е единственото нещо,
за което винаги сме избягвали да говорим.

* * *

ЙЕНС ПЕТЕР ЯКОБСЕН: „ВЕЧНА И НЕПРОМЕНЕНА“

Превод от датски език: Бойана Стоянова

JENS PETER JACOBSEN: *EVIG OG UDEN FORANDRING*

Translation from Danish: Boyana Stoyanova

Вечна и непроменена е
само празнотата.
Всичко, що бе и що сетне е,
и що ражда подир съдбата –
буди се, никне и пораства,
сменя се, вехне и залязва.

Планети странствали в кръг
и днес нови обикалят тук.
Ще дойде време – по този път –
да сторят място за някой друг.
Всичко живо – обречено е да се върти,
само празнотата – непроменена си стои.